

Rapport | Ida Fahl

Rapport från Nordisk Kirkemusiksymposium i Köpenhamn 2024

Nordisk Kirkemusiksymposium (NKS) 2024 i Köpenhamn är efterlängtat. Inte bara av den som har ett särskilt intresse för det danska språket och ständig längtan över sundet, utan för många av oss som blev covidsnuvade på symposiet i Helsingfors. Det uppstår en särskild sorts hunger efter den fastan, och detta bidrar naturligtvis till den fyrverkeriliknande upplevelsen. Det obeskrivligt vackra sensommarvädret gör inte saken sämre.

NKS äger rum samtidigt som det pågår kyrkomusikfestival i landet. Det betyder en hel vecka med konserter, föreläsningar och happenings, med kulmen under symposiedagarna i Köpenhamn. Det enda tråkiga är att behöva välja bort så många fina programpunkter!

Att befinna sig på nordiskt kyrkomusiksymposium är att under några dagar befinna sig i utopin. Det är kö till kyrkorna, psalmsången dånar i valven, vi förevisas det bästa av det bästa varje land har att erbjuda – kort sagt får man vara med och skörda frukterna av det hårda fotarbete som görs på vars och ens hemmaplan. Det är lyx. Det är påfyllning. Men kittet mellan programpunkterna är minst lika viktigt; de informella samtalen, måltiderna och promenaderna när vi får stråla samman med dels kolleger vi känner väl, dels stiftar nya bekanskskaper från det egna landet, och inte minst knyter kontakt med andra nordiska kolleger. Och det är nog det jag gillar bäst med NKS; att vi alla möts över generationer och landsgränser. Här är icke jude eller grek, här är icke träl eller fri, här är icke man och kvinna: alla äro vi ett i NKS. Självt kryssar jag i vanlig ordning mellan ytterligheterna, och hamnar inte helt otippat i samtal på flera nordiska språk. Det väcker livsandarna i mig! Under de dagar NKS i Köpenhamn pågår blir det många intressanta varianter av svenskinaviska, dorska, svorska, nanska och SASpiranto. Och jag älskar't.

Mitt symposium börjar redan på onsdagskvällen med en promenad till Enghave kirke på Vesterbro. I denna arkitektoniskt mycket intressanta kyrka vankas tre Bachkantater med musiker och sångare av yppersta klass, liksom förkunnelse och ståpsalm som lämnar avtryck. Det är inte ofta man får chans att sjunga till full barockorkester, och upplevelsen bär jag med mig hem i den ljumma natten.

På torsdagen drar det officiella symposiet i gång med exkursioner och stadsvandringar. Bussar tar oss ut till olika kyrkor och slott för minikonsert och visning av historiskt intressanta instrument – och sådana finns det gott om i landet. Själv har jag valt en förmiddag i Buxtehudes fotspår och sätter mig på bussen till Helsingør. Här får vi matnyttiga presentationer av orglarna i Domkyrkan, Mariakyrkan och i slottskyrkan på Kronborg, ypperligt framförda av domkyrkoorganist Else-Marie Kristoffersen och organist Anne Kirstine Mathiesen. Det som kanske förvånar mig mest är den mycket neutralt hållna oliksvävande stämningen av Mariakyrkans orgel – här hade jag både väntat och önskat mig något mer kärvt. Tempot under dagen är behagligt och det ges gott om tid till socialisering och att på egen hand strosa runt i Hamlets slott före sista minikonsert.

Vi återvänder till Köpenhamn, och Bethesda (Københavns Indre Misssion) som är symposiets nav med mötesbyrå, notutställning och plats för flera av seminarierna. Jag hinner sitta ner en kort stund hos kollegan i Svenska kyrkans gosskör förenings monter innan det är dags att bege sig mot Konservatoriets konsertsal.

En bra invigningskonsert innehåller musik av högsta klass, med de bästa musikerna och sångarna. Den markerar festligt avstamp och ger smakprov på de musikstilar som utmärker symposiet. Det ska gärna vara något nytt och okänt, och något klassiskt som vi alla kan relatera till. Det börjar, inte helt oväntat, med ett kaosartat bröl för orgel och slagverk. Morten Ladehoffs *Wheels Within Weels* för initialt tankarna till Killinggängets reklamfilm *Absolut Kroumata 9* (<https://www.youtube.com/watch?v=BNR6RA26pA4>), men stycket tar sig verkligen. Allteftersom hittar det sin röda tråd och det i allra högsta grad visuellt intressanta verket lämnar ingen oberörd.

Det blir fler uruppföranden av mer lättillgänglig karaktär. Mässingsensemblen från konservatoriet imponerar stort, liksom den väldisciplinerade flickkören från Brønshøj kirke, och att få avsluta det hela med flerstämmig allsång är förstås härligt! Sagnades gjorde väl de mer populärkulturella inslagen, men i ärlighetens namn så är det nog inte gospelfreaken som åker på kyrkomusiksymposium. Det här är en plats där i första hand klassiskt inriktade kyrkomusiker får sitt lystmäte.

Fredagen innebär seminarier. Det finns många att välja på för den som vill förnya och bredda sin repertoar eller få nya pedagogiska och metodiska tips till sin undervisning. För mig blir det heldag på Bethesda. Först ut ett repertoarseminarium "Ny körrepertoar att använda i gudstjänsten". Fyra länder turas om, och man kan väl säga representanterna förstätt uppgiften på lite olika sätt. All musik passar förstås vid gudstjänst, men konsertanta

a cappellastycken som kräver delade mansstämmor, höga sopraner eller djupa basar och långa avsnitt med ackordisk c.b.ch. är sällan lättillgängliga för den stora majoriteten "vanliga" gudstjänstssångare. Bäst att presentera musik för denna grupp är Anna Kjellin från Sverige och Bente Toftegård från Danmark som med självklar auktoritet och pedagogisk drivkraft visar exempel på melodisk och funktionell musik.

I Trinitatis kirke upplever jag symposiets bästa lunchkonsert. Finlands Cantio Laudis under ledning av Olli Heikkilä bjuder under dryga timmen på mycket högkvalificerad utantillsång. Heikkilä är de subtila gesternas man, och kören följer minsta vink. Förutom Brahms *Wie lieblich sind deine Wohnungen* till orgelkomp och många undersköna stycken på finska, får vi uppleva en dynamisk spännvidd utan dess like. Min bänkgranne och jag tittar på varandra – det där diminuendot lägger vi på minnet!

Efter detta blir det föreläsning om framtidens ungdomskör. Anna Kjellin och Jonas Östlund från Sveriges Kyrkosångsförbund och kollegan Anne Lise Quorning från Dansk KORLIV berättar om då och nu, och siar lite om framtiden. Seminariet innehåller bara ett par praktiska sångmoment, vilket gärna hade fått vara fler. Men det är intressant att höra hur Kyrkosångsförbundet tack vare pandemins lågtempo givits tid att börja tänka ut planer på den ungdomskörsatsning som nu pågår i Sverige. På tjugo år har antalet kyrkliga ungdomskörer halverats, och målet med satsningen är att det inom några år ska finnas ungdomskörer i varje församling. Barn och ungdomar måste få kosta, menar föreläsarna. De måste få åka på resor och sjunga tillsammans med andra. Det är ett hårt arbete att ena dagens skärmberoende ungdomar, men nödvändigt för vårt framtida körliv.

Sietze de Vries är en av många namnkunniga organister som medverkar vid symposiet, både som föreläsare och solist. Hans kvällskonsert i Amiralitetskyrkan blir för mig en av de mest minnesvärda stunderna. Närmare upplevelsen att sjunga *Vår Gud är oss en väldig borg* till Johann Sebastian Bachs eget orgelspel kommer vi förmodligen inte. Salig!

På lördagen hyr jag cykel och tar mig ut till Sankt Annæ Gymnasium, den danska motsvarigheten till Adolf Fredriks musikklasser. Hela dagen vigs åt pojkar och sång ur flera perspektiv, ett ämne som är brinnande hett i mitt och många andra körledares liv. Bristen på män i våra blandade körer är skriande, och vill vi ha sjungande män i våra körer även i framtiden, behöver vi satsa på pojkarnas sång tidigt. I flera kortare föredrag och efterföljande debatt får vi höra röster om hur man kan bereda plats för sjungande pojkar, företrädesvis i gosskör. Vi får höra om de fysiska förutsättningarna vid målbrottet och hur man kan analysera och arbeta med det växande instrumentet i övergången mellan barn- och

vuxenröst. Att puberteten numera inträffar tidigare och tidigare hos både flickor och pojkar påverkar också hur lång tid man har på sig att arbeta med och forma diskantrösten. De flesta barnkörledare idag är kvinnor, men pojkar behöver framför allt manliga förebilder. Män har därför ett särskilt ansvar i detta arbete!

Som avslutning på föreläsningdagen gästas vi av Christiania Mannskor. I min naivitet associerar jag till en luggsliten skara från den drogliberala stadsdelen, och tänker att deras försening knappast kan bero på avståndet. I själva verket handlar det om synnerligen prydliga herrar från Oslo som just kommer från annat engagemang. Man känner sig en aning fånig när man inser att det inte är danskar med osedvanligt gott norskt uttal som sjunger, men jag tröstar mig med att nutida svenskar i gemen har dålig koll på vad Oslo hette före 1924. Desto mindre fånig och mer övertygad om manskörens styrka blir jag av att höra kören fläckfritt framföra sina stycken. Det är helt märkligt vad starkt övertonerna klingar när professionella män sjunger samman i fortissimo.

Efter denna matnyttiga utflykt tar jag mig åter in till stan för Dritter Teil med Lars Sømmod Jensen vid *Elefantorgeln* i Vor Frelasers kirke. Vid det här laget är jag ganska mätt på intryck, så nja. Närmare två timmar Bach i rasande tempo utan paus kräver mer koncentration än jag kan uppbåda. En del åhörare lämnar konserten i förtid, själv nickar jag till en stund, och när jag åter är uppe vid ytan kantas flödet av ideliga kallsupar. Jag kommer dåligt överens med artikulationen och tajmingen, det kliar i skinnet. Synd på den fina orgeln! Lite kyrkbubbel och *Reodors ballade* på det mobila klockspelet med Vegar Sandholt på kyrkbacken känns uppfriskande innan jag och kollegan vandrar mot nästa programpunkt.

Dagens sista konsert för min del blir *Sfæriske klange under Marmorkirkens kuppel*. En audiovisuell upplevelse med vokalensemblen Ars Nova och organist Philip Schmidt-Madsen. De visuella projiceringarna är kanske inte så märkvärdiga, jag blundar mest och låter öronen "se", men den smarta belysningen och ensemblens utnyttjande av de olika valven i det vilsamma programmet lämnar avtryck. Allegris *Miserere* är det perfekta stycket i den stora akustiken.

Nachspiel i Nicolai kirke blir en egen upplevelse. Den före detta kyrkan, sedan många år konsthall, är för tillfället inredd med explicita fotografier och installationer om funktionshinder och homosexualitet. Kanske var det inte planerat att kombinera detta med efterfest för kyrkans folk, men uppfriskande och tankeväckande är det om inte annat. Skål ta mig fan!

Söndag och symposiets sista dag. Kön ringlar lång utmed gatan till Vor Frue kirke och den avslutande högmässan, det blir till och med lapp på luckan. Några kolleger får vända i dörren, andra plankar in. Förunderligt och märkligt, omöjligt att förstå att det kan bli fullt i en domkyrka. Tänk om det vore så varje söndag? Gudstjänsten, med extra allt, hålls på danska, men det blir många nordiska inslag i form av böner och psalmer på våra olika språk. Jag förklarar det isländska uttalet för min norsktalande danska kollega bredvid och blir full i skratt när jag läser den svenska förbönen, som är en nästintill ren översättning av refrängen till *Thank You For The Music*. Fantasilöshet eller genidrag? Avgör själva.

Är det något jag tar med mig från denna gudstjänst och symposiet i stort, så är det psalmsången. Med vilken kraft den klingar när 600+ kyrkomusiker efter bästa förmåga sjunger på varandras språk. Vilket liv de gamla psalmerna får med trumpet och puka, och hur svårt det trots den samlade musikaliska kompetensen är, att få ordning på en synkoperad poppsalm på finska i stor akustik. Desto lättare framstår den norska slutpsalmen *Du som favner alle slekter* i Gullichsens ögonbrynshöjande tonspråk. Denna melodi ska komma att förfölja mig i veckor efteråt, den är helt galen och underbar.

Mitt symposium är inte slut riktigt än. Jakob Lorentzen, vars allhelgonakantat jag just nu bearbetar för svenskt bruk, ger konsert i Anna kirke. Den ingår inte i det officiella NKS-programmet, och kanske är det därför jag först nu upplever det som man hade hoppats på under de här dagarna: muntlig presentation på danska och engelska. – För våra utländska gäster, som värdorganisten uttryckte det.

NKS i Köpenhamn 2024 sammanfattar jag som fantastiskt välarrangerat och rättigenom professionellt vad gäller musikaliskt innehåll, bredd, logistik och "hygge". Jag har njutit på höjden och bredden av smörgåsbordet, och som den danofil jag nu är, svävar jag på moln efter fem dagars språkbad. Men lika mycket som jag njutit, har jag bekymrat mig över beslutet att alla danska medverkande vid alla tillfällen ska tala danska. Även när majoriteten av deltagarna inte förstår språket och upprepade gånger vädjar om att få översättning till svenska eller engelska. Den interskandinaviska språkförståelsen är tyvärr ett sorgligt kapitel, och jag är den första att beklaga det. Men att vara stolt över sitt språk och sin kultur får aldrig gå ut över kommunikationen när folk från andra länder deltar. Med detta beslut blir det ett danskt symposium, snarare än ett nordiskt. Till nästa gång: tillåt och uppmuntra språklig flexibilitet. Utgå gärna från modersmålet, men förbered en översättning på annat gemensamt språk och var beredd att växla över helt om en grupp uttryckligen ber om det.

Så sätter jag mig på tåget med grannpastoratets danske kantor, kvar i utopin ytterligare några timmar innan den svenska verkligheten obönhörligen tar vid. NKS i Bergen 2028 är redan inbokat i kalendern, nabospråksböckerna redo!